

نگاهی گذرا به زندگی و آثار دکتر مصطفی خرم‌مدل

دکتر مصطفی خرم‌مدل از اندیشمندان و قرآن پژوهان سرشناس کردستان، ایران و جهان اسلام است که در سال ۱۳۱۵ شمسی در روستای "دهبکر" از توابع شهرستان مهاباد دیده به جهان گشود. تحصیلات ابتدایی را در شهرستان مهاباد به پایان رساند و دوره‌ی متوسطه را به صورت متفرقه و داوطلب آزاد سپری کرد و سرانجام در سال ۱۳۴۱ موفق به اخذ مدرک دیپلم ادبی شد. با توجه به علاقه‌ی فراوانی که به فراگیری قرآن کریم و معارف اسلامی داشت، همزمان به تحصیل علوم دینی نیز پرداخت تا به قول خودشان به معانی و مقاصد قرآن کریم پی ببرد.

در سال ۱۳۴۲ در رشته‌ی زبان و ادبیات عربی دانشگاه تهران پذیرفته شد و در دوران دانشجویی سال‌ها در مدارس تهران و مهاباد به عنوان آموزگار به تدریس و تعلیم و تربیت پرداخت. در سال ۱۳۴۷ موفق به دریافت مدرک کارشناسی گردید و تا سال ۱۳۵۰ به عنوان دبیر در دبیرستان‌های مهاباد مشغول به کار شد. در سال ۱۳۵۲ مقطع کارشناسی ارشد رشته‌ی زبان و ادبیات عربی دانشگاه تهران را به پایان رسانید و در همان سال در مقطع دکتری رشته‌ی فرهنگ عربی و علوم قرآنی دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران پذیرفته شد.

در سال ۱۳۵۴ پس از شرکت در امتحان استادی دانشگاه تربیت معلم تهران، به وزارت آموزش عالی منتقل و در دانشکده‌ی تربیت دبیر سنندج که وابسته به دانشگاه تربیت معلم تهران بود به عنوان هیأت علمی مشغول به کار شد. این دانشکده در سال ۱۳۵۵ به دانشگاه رازی کرمانشاه وابسته گردید و در سال ۱۳۵۸ ریاست آن به دکتر خرم‌مدل واگذار گردید و به مدت چهار سال در این سمت باقی ماند و در این مدت توانست خدمات ارزنده‌ای به جامعه‌ی علمی و دانشگاهی کردستان ارائه نماید و با همکاری دیگر

دلسوزان دانشگاهی، زمینه‌ی ارتقای این دانشکده به دانشگاه کردستان در سال ۱۳۷۰ را فراهم نماید. ایشان همچنین در شکل‌گیری و توسعه‌ی دو رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی و زبان و ادبیات عربی نقش بسیار ارزنده‌ای داشتند و طی این مدت توانستند در کنار تحقیق و پژوهش و تألیف و ترجمه، شاگردان و دبیران متعهد زیادی را تربیت و تحویل جامعه‌ی علمی نمایند.

دکتر خرم‌دل در سال ۱۳۷۶ به درخواست خود بازنشسته شد و به زادگاهش مهاباد برگشت و در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مهاباد دو باره استخدام شد و در آنجا نیز به کار تدریس و تعلیم و تربیت جوانان این مرز و بوم و تألیف و ترجمه و تحقیق در زمینه‌ی قرآن کریم و تعلیم دینی ادامه داد تا این‌که در سال ۱۳۹۴ بازخرید شد و خود را وقف تألیف و تحقیق و ترجمه و ترویج آموزه‌های دینی و انسانی نمود و به فرموده‌ی خودشان عهد بستند که آنچه را که آموخته‌اند، به دیگران یاد دهند و برایشان بنگارند.

دکتر خرم‌دل انسانی وارسته، نویسنده‌ای متعهد، مفسری سرشناس و معلمی با اخلاق هستند که با انس با قرآن کریم و زیستن در سایه‌ی آن متخلق به اخلاق قرآنی شده و هیچ وقت جاه و مقام و علم و شهرت نتوانستند ذره‌ای از اخلاق و فضیلت و بزرگمنشی او را تحت تأثیر خود قرار دهند، بلکه همواره در اوج تواضع و فروتنی و در اوج دلسوزی و مهربانی و انسان دوستی به امر تعلیم و تربیت و تألیف و تحقیق پرداخته و به قول خودشان بسیار خوشنود بوده که نوشته‌هایش مقبول جوانان و فرزندان با ایمان قرار گرفته‌است و متواضعانه از آنان درخواست می‌نماید که وی را از دعا‌های خالصانه‌ی خداپسندشان محروم ننمایند و از آستان اقدسش بخواهند که تلاش‌های علمی او را جهاد در راه خدا محسوب نماید.

آثار علمی دکتر مصطفی خرم‌دل

دکتر خرم‌دل دارای آثار ارزشمندی به سه زبان کردی، فارسی و عربی است که بیشتر آن‌ها چاپ و منتشر شده‌اند و می‌توان آن‌ها را در چهار بخش دسته‌بندی کرد:

الف- در حوزه تفسیر و قرآن کریم

- ۱- تفسیر نور در یک جلد قطور به زبان فارسی.
- ۲- تفسیر المقتطف در یک جلد قطور به زبان عربی.
- ۳- تفسیر شنه‌ی رحمت در دو مجلد به زبان کردی.
- ۴- ترجمه‌ی تفسیر "فی ظلال القرآن" اثر سید قطب، نویسنده‌ی شهیر مصری در ۱۵ جلد.
- ۵- نگاهی گذرا به اعجاز علمی قرآن کریم.

۶- در پرتو نور.

۷- درس‌ها و پندهایی از قرآن کریم.

ب- در حوزه‌ی زبان و ادبیات

- ۱- دستور زبان کردی سورانی.
- ۲- مکالمه روزمره زبان کردی.
- ۳- دستور زبان فارسی.
- ۴- گنجینه صرف و نحو عربی.
- ۵- گلبن دانش.
- ۶- گردن بندهای زرین، ترجمه‌ی کتاب "أطواق الذهب" زمخشری.

ج- در حوزه‌ی فقه

۱- نماز فرمان خدا.

۲- فقه به زبان ساده که ترجمه‌ی کتاب "الفقه المیسر" اثر محمد سید الطنطاوی است.

۳- ترجمه کتاب "المفصل فی أحكام المرأة و البيت المسلم فی الشریعة الإسلامیة" در

جلد ۱۱ اثر دکتر عبد الکریم زیدان که تاکنون یک جلد از آن چاپ و منتشر شده است و جلدهای دیگر آن نیز آماده چاپ می‌باشند.

د- در حوزه‌ی عقاید اسلامی

۱- ترجمه‌ی کتاب "الله" اثر سعید حوی.

۲- عنایت یزدان یا غریزه‌ی حیوان.

شعری از استاد بهاء الدین خرمشاهی

قرآن پژوه و حافظ شناس

مصطفی خرم دل از قرآن شناسان به نام مایه فخر جهان علم با مهر و مرام

اهل فقه و اهل قرآن و سپس علم کلام از دل دانا برآرد شرح بر "ام

الامام"

خواب دیدم دوش حافظ را که خرم داشت دل گفت از ما عرضه دار از بهر خرم

دل سلام

وصف این مجلس بگویم خوش به رویا دیده ام مجلس انس و حریف همدم و

شرب مدام

من رساندم بهر این مجلس کلام حافظی
خواند بهر دوستداران عارف
حافظ کلام.

چهار دهه دوستی و برادری با دکتر مصطفی خرمدل

دکتر محمود ابراهیمی

استاد بازنشسته‌ی دانشگاه کردستان

بیش از چهار دهه است که با دکتر مصطفی خرمدل آشنایی نزدیک دارم، اما پیوند دوستی و برادری ما از سال‌های اول دهه‌ی پنجاه شمسی قویتر شد؛ زمانی که در مقطع دکتری رشته‌ی فرهنگ عربی و علوم قرآنی در دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران مشغول ادامه تحصیل بودیم. وقتی که دکتر خرمدل موفق به دریافت درجه دکتری شد، به دانشکده تربیت دبیر سنندج منتقل گردید و من هم بعد از فارغ التحصیلی به دانشگاه جندی شاپور اهواز رفتم. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در سال ۱۳۵۸ به کمک و راهنمایی دکتر خرمدل به دانشکده تربیت دبیر سنندج منتقل شدم و از همان زمان فعالیت‌های مشترک آموزشی و پژوهشی خود را آغاز نمودیم که تا کنون نیز ادامه دارد.

دکتر خرمدل علاوه بر جدیت در امر آموزش و تعلیم و تربیت جوانان مستعد و متعهد این مرز و بوم، در کار تحقیق و پژوهش و تألیف و ترجمه نیز بسیار کوشا بود و در زمینه‌ی پژوهش‌های قرآنی و زبان و ادبیات کردی، فارسی و عربی آثار ارزشمندی تألیف و ترجمه کرده است که هر کدام از آن‌ها در جای خود قابل تقدیر است.

دکتر خرمدل نه تنها خود به امر تألیف و ترجمه اهتمام می‌ورزید، بلکه دیگران را نیز به این امر تشویق می‌کرد و من که تا کنون حدود بیست کتاب را در زمینه‌های مختلف

فقهی، اخلاقی، اعتقادی و ادبی ترجمه کرده‌ام، خود را مدیون تشویق و ترغیب‌های ایشان می‌دانم.

از خداوند منان برای ایشان عمری با عزت و سرانجامی توأم با رستگاری می‌طلبم.

شخصیت جامع علمی دکتر مصطفی خرمدل

استاد محمد علی کوشا

قرآن پژوه و استاد حوزه و دانشگاه

دکتر خرمدل یکی از شخصیت‌های بزرگ علمی و از اساتید ارجمند دانشگاه و از مفاخر خطّه‌ی همیشه سرافراز کردستان است که وجودش نه تنها مایه فخر و مباهات کرد زبانان بلکه در زمره‌ی چهره‌های ماندگار ایران زمین و مورد توجه قاطبه قرآن پژوهان در دنیای اسلام است. این دانشمند نامور و استاد فرهیخته‌ی محبوب، دارای چند ویژگی برجسته و قابل توجه است:

۱- سخت کوش و دارای پشتکار.

۲- پاک زیست و مردم دار.

۳- نویسنده و مترجم موفقِ نامدار.

۴- قرآن پژوه و ادیب راسخ و استوار.

۵- موحدی ارجمند و صاحب تألیفات و آثار.

این شخصیت جامع و بزرگوار، آثاری ماندگار در عرصه‌ی فکر و فرهنگ عرضه داشته که در دو محور حائز اهمیت فراوان است:

الف- تربیت دانش آموختگان فراوانی در طی تدریس سال‌ها در دانشگاه.

ب- تألیف و ترجمه‌ی آثاری بس ارجمند در چند محور و موضوع لازم و ضروری.

این استاد نامدار، حدود بیست اثر گرانسنگ مکتوب را به جامعه علمی و فرهنگی ایران زمین عرضه کرده است که هر یک در نوع خود حائز اهمیت فراوان و قابل استفاده همگان است.

دکتر خرم‌دل با سه زبان کردی، فارسی و عربی کتاب‌های مفیدی را عرضه داشته‌اند که مهم‌ترین آن‌ها "ترجمه تفسیر فی ظلال القرآن" سید قطب به زبان فارسی در ۷ جلد، و سپس «تفسیرالمقتطف» به عربی در یک جلد قطور با قطع رحلی، و آنگاه "تفسیرنور" به زبان فارسی در یک جلد نسبتاً قطور که در واقع ترجمه‌ای موفق از نوع "ترجمه تفسیری" است که امتیازات خاص خود را دارد.

دیگر اثر گرانسنگ این دانشمند نامدار ترجمه‌ی تفسیری "شنه‌ی رحمت (نسیم رحمت)" به زبان کردی سورانی در دو جلد است. این اثر واقعاً از جهات گوناگون بسیار قابل توجه است. بلکه باید گفت: شایسته‌ی آن است که در تمام مؤسّسات فرهنگی به ویژه در دانشگاه کردستان به عنوان متن درسی ترجمه و تفسیر قرآن کریم به زبان کردی مورد استفاده قرار گیرد. بی‌گمان این کار بزرگ دکتر خرم‌دل، کمک بسیار بزرگی به زبان کردی در راستای تبلیغ قرآن و معارف بلند آن در حیطه‌ی ارتقاء فکر و فرهنگ همه‌ی کرد زبانان است.

کار پرمایه‌ی دیگر این استاد ارجمند، ترجمه کتاب بزرگ فقهی و حقوقی "المفصل" دکتر عبد‌الکریم زیدان در ۱۲ جلد است که یک جلد آن چاپ شده و شش جلد دیگر آن آماده چاپ است.

از دیگر تألیفات این استاد گرانمایه:

" دستور زبان کردی"، "دستور فارسی" و "دستور زبان عربی" و همچنین کتاب " فقه به زبان ساده" است که گویای آگاهی بالای ایشان از ادبیات این سه زبان و دانش فقه است.

بزرگترین امتیاز دکتر خرمدل را باید در انس دائمی ایشان با قرآن کریم و تلاش بی وقفه وی در شناخت این اثر بی نظیر آسمانی و بزرگترین معجزه اسلام و رسول اعظم و پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم دانست.

اکثر تألیفات و آثار پر بهای استاد خرمدل توسط نشر احسان در تهران به زیور طبع آراسته گردیده است. نشر بسیار موفق که در زمره بهترین ناشران در وادی موضوعات و آثار قرآنی است و انصافاً شایسته‌ی قدردانی فراوان.

خدای بنده نواز بر طول عمر بابرکت آقای دکتر خرمدل بیفزاید و تندرستی و مسرت انس با قرآن کریم را قرین زندگانی‌اش گرداند.

نیاز سنجی و مخاطب شناسی در تفسیر نور

مسعود انصاری

قرآن پژوه و مترجم قرآن کریم

تفسیر نور پاسخی است به نیاز عموم جامعه برای فهم دقیق معانی الفاظ و عبارات قرآنی، آگاهی و شناختی فراتر از ترجمه‌ی تطبیقی و فروتر از تفسیر مفصل که مؤلف دانشمند با سنجش نیاز و شناخت مخاطب، آن را پدید آورده است، چرا که ترجمه‌های تفسیری اصولاً نظر به نیاز مخاطب به آگاهی بیشتر، تألیف می‌شوند و روش و چارچوب ویژه‌ی خود را دارند، از قبیل پایبندی به کمینه (حداقل) گرایمی (مینی مالیزم، در

تفسیر نه ترجمه)، توضیحات درون متنی، شرح ضروری بیرون از متن، سادگی در گفتار و آسان یاب بودن، یک دستی، تبیین و بیان معانی تک واژگان (به ویژه نظر به وجوه و نظایر)، نکته های ضروری و...

به اختصار تلاش خواهد شد این نوع از ترجمه و میزان توفیق مؤلف تفسیر نور در این زمینه و ویژگی های شکلی و محتوایی آن به روشنی بیان شود.

نسیم شفا و رحمت

دکتر محمود ویسی

قرآن پژوه و استاد فقه و حقوق امام شافعی دانشگاه مذاهب اسلامی تهران

انسان در گذر زمان پیوسته در جست و جوی رسیدن به حالات و مقامات خوش و نیکو بوده است. در این میان، تجربیات گاه موفق و اغلب ناموفق بوده اند. کشف رمز و راز موفقیت در گرو زیستن با انسان های موفق و توسعه یافته است.

یکی از راه های توسعه یافتگی و سعادت مندی، خود را در معرض نسیم های شفا و رحمت قرآن، قرار دادن و مصاحبت با دوستان خداوند می باشد. دوستی و انس و الفت با قرآن، سبب قرآنی شدن شخصیت می گردد؛ زیرا بقول مولوی:

هر که گاه و جو خورد قربان شود هر که نور حق خورد قرآن شود

قرآن شفا برای دردهای گوناگون فکری، روحی، اخلاقی، اجتماعی و غیره است و بعد از شفا، نسیم رحمتش وزیدن می گیرد و دل ها و دیدگان مشتاقان را روشنی و گرما می بخشد و از این جاست که ما همنشین صالحان در چنین محفلی می شویم .

"شنه‌ی ره حمه ت" ترجمه‌ی قرآن کریم به زبان کردی اثر دیگری از آثار گرانسنگ استاد فرزانه دکتر مصطفی خرمدل است که ما را بر سر سفره‌ی پر برکت قرآن می‌نشانند و به زبانی ساده با معارف قرآنی آشنا می‌سازد. در این ترجمه‌ی تفسیر گونه، مولف محترم کلمات مشکل و نکات بدیع صرفی، نحوی و بلاغی را در خلال آیات توضیح می‌دهد تا خواننده را با زیبایی‌های هنری قرآن کریم آشنا سازد.

امید است که تجلیل از نخبگانی چون استاد خرمدل مبتنی بر تحلیلی دقیق و کاربردی از زندگی پر فراز و نشیب آنان باشد و از رهگذر این تحلیل و تجلیل شاهد به بار نشستن هر چه بیشتر تولید علم و علما در این عرصه باشیم.

دکتر مصطفی خرمدل، اسوه‌ای از فضل و فضیلت

دکتر سید محمد خالد غفاری

استادیار بازنشسته‌ی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج

یکی از استادان نامدار دانشگاه کردستان که از همان سال‌های آغازین تأسیس آن، نامش با نام این دانشگاه درهم آمیخته و در آن ایامی که این دانشگاه هنوز عنوان "دانشکده‌ی تربیت دبیر" را بر خود داشت، به مدت چهار سال عهده‌دار ریاست آن بوده است و تا واپسین روزهای دوران خدمت خود، به تدریس و افاضه در آن اشتغال داشته است، جناب استاد دکتر مصطفی خرمدل، ادیب فرزانه و مفسر شهیر نام آشناست.

دانشگاه کردستان و بنیاد نخبگان استان کردستان مقرر کرده‌اند تا به پاس خدمات صادقانه‌ی این استاد گرانقدر و برای تجلیل از مقام والای ایشان مؤلف و مفسری نامدار از خطه‌ی کردستان، مراسم تقدیری از ایشان به عمل آورد.

نگارنده نیز این فرصت را غنیمت شمرده و بدین مناسبت در این مقاله، شمّه‌ای ناچیز از
جهد جزیل و تلاش‌های خستگی ناپذیر این استاد ارجمند را یادآور شده تا به نوبه‌ی
خود سهمی اندک از این گرامیداشت را برعهده گرفته و ادای وظیفه‌ای کرده باشد. امید
است که سودمند افتد.